

Η ΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ (της Ιωάννας Μουτσοπούλου)

✘ (1ο μέρος του άρθρου)

Σε προηγούμενο άρθρο μας του 2016 “Η ισότητα ως αυταπάτη” είχαμε εν συντομία αναλύσει τα προβλήματα που εμποδίζουν τον προσδιορισμό του περιεχομένου της και την αντίδραση των ανθρώπων σε αυτήν. Χρήσιμο όμως είναι να προσπαθήσουμε να στοχαστούμε επάνω στο ίδιο το περιεχόμενό της και τη λειτουργία της.

Λόγοι διαστρέβλωσης της Ισότητας

Η διαστρέβλωση του περιεχομένου της ισότητας οφείλεται σε δύο κύριους λόγους:

1) Στην δημαγωγική χρήση της, με σκοπό να παραπλανηθεί το πλήθος των πολλών ανθρώπων και η εξουσία να πράξει ό,τι βούλεται και να τους εκμεταλλευτεί. Αυτή η παραπλάνηση είναι πολύ εύκολη, επειδή όλοι επιθυμούν μία ανακούφιση από τα προβλήματά τους, διαισθάνονται ότι η ισότητα είναι κάτι σημαντικό και καθοριστικό χωρίς όμως να το κατανοούν, συχνά έλκονται σε αυτήν από φθόνο και διεκδίκηση την στιγμή που οι ίδιοι ποθούν μία ανισότητα που όμως θα λειτουργήσει υπέρ των ίδιων. Αυτή είναι η θλιβερή ιστορία της δημοκρατίας, όχι γιατί απέτυχε η δημοκρατία, αλλά γιατί η πορεία προς το καλύτερο είναι εξαιρετικά δύσκολη και απαιτεί τη συνειδησιακή μας συμμετοχή και όχι τυχαίες αντιδράσεις απέναντι στο άδικο και κρυμμένες επιθυμίες για υπεροχή. Φυσικά, αυτό δεν ισχύει μόνον για την δημοκρατία, αλλά και στα άλλα καθεστώτα, μόνον που σε αυτά είναι θεσμικά θεμελιωμένη η ανισότητα ως βάση (π.χ. η αριστοκρατία) – χωρίς όμως και αυτό να παύει να είναι μια ανθρώπινη αποτυχία με βάση μια δήθεν ειλικρίνεια.

2) Στην ανώριμη ερμηνεία και χρήση της από ανθρώπους που συλλαμβάνουν εικόνες ενός ιδανικού ισότητας με συναισθηματισμό, φανατισμό και πεποίθηση της ορθότητάς του, χωρίς όμως και πάλι να έχουν κατανοήσει τίποτε από την αληθινή φύση της. Με αυτόν τον τρόπο απαξιώνονται οι ίδιες οι ιδέες όπως η ισότητα τόσο από αυτούς που έχουν συμφέρον στην ανισότητα όσο και από αυτούς που η σκέψη τους είναι απλώς αντανakλαστική στα επώδυνα γεγονότα με τα οποία ταυτίζουν συλλήβδην και τις ιδέες, π.χ. μία εφαρμογή της ισότητας ήταν προσβολή στην ελευθερία, άρα η ισότητα πρέπει να απορριφθεί, ενώ ήταν η ερμηνεία και οι ανθρώπινες ταυτίσεις που παρουσίασαν ένα μοντέλο ως ισότητα.

Βέβαια, για να το καταλάβουμε αυτό, πρέπει να εμβαθύνουμε κάπως στη φύση των Ιδεών και όχι να παραμένουμε στην επιφάνεια των πραγμάτων και των ανθρώπινων επιδιώξεων. Οι εφαρμογές των μεγάλων ιδεών μπορεί να καταλήξουν σε κάτι αποτρόπαιο αν διαστρεβλωθούν, γιατί η φύση τους είναι καθολική και γι' αυτό έχει μεγάλη ισχύ. Γι' αυτό είναι επείγουσα ανάγκη να ξεχωρίσουμε την πράξη από τη θεωρία και από τις ίδιες τις ιδέες στις οποίες στηρίζεται τελικά η θεωρία, ώστε να απελευθερωθούμε από τα γεγονότα και τις διάφορες ερμηνείες και να εντρυφήσουμε κάπως ανεξάρτητα επί του νοήματος των διαφόρων ιδεών. Όχι ότι θα συλλάβουμε οπωσδήποτε το αληθινό ή πλήρες νόημά τους, αλλά θα πρέπει να μην είμαστε έρμαια της νοητικής επιβολής. Αυτή η απελευθέρωση δεν επιτυγχάνεται με την αντιδραστική πλήρη άρνηση εξαιτίας του φόβου μήπως γίνουμε θύματα μιας παραπλάνησης, αλλά με την έλλογη διερεύνηση και καταγραφή της ανάγκης και των δυνατοτήτων που υπάρχουν και τις πιθανές συνέπειες από την εφαρμογή της προτεινόμενης εφαρμογής μιας ιδέας. Π.χ. η οικονομική "ελευθερία" που γοήτευσε τόσο πολλούς, εφ' όσον κατέληγε στην υπερβολική συσσώρευση πλούτου, δεν θα μπορούσε παρά να καταλήξει και σε άσκηση εξουσίας, επομένως, εφ' όσον θα πρόσβαλε την ελευθερία των υπολοίπων δεν θα ήταν ελευθερία ούτε ισότητα κτλ. Αν η σκέψη είχε την κατάλληλη λογική συνοχή, πολλά πράγματα δεν θα γινόντουσαν αποδεκτά με αφελή προσδοκία.

Συχνά, αυτή η κακή χρήση και αντίληψη δίνει τη δικαιολογία σε διάφορους ανθρώπους να υποστηρίξουν ότι η ισότητα είναι λανθασμένη και ίσως επικίνδυνη, υποστηρίζοντας έτσι, ίσως άθελά τους, μία οπισθοδρόμηση σε σκοτεινές εποχές. Γι' αυτό πρέπει να είμαστε προσεκτικοί όταν αγγίζουμε τις μεγάλες ιδέες και δεν πρέπει να τις κρίνουμε από αυτούς που τις εφάρμοσαν, αλλά από τις δυνατότητες που μας προσφέρουν για το καλύτερο. Και τελικά πρέπει να δοθεί μια ευθεία απάντηση: Αν η ισότητα είναι απορριπτέα, τι ακριβώς επιζητούμε; Την ανισότητα; Ξέρουμε τι σημαίνει η ανισότητα και ποιες θα είναι οι παρενέργειές της; Κατανοούμε την ανθρώπινη φύση σε κάποιον βαθμό που να αποτρέπονται οι αυταπάτες για μια φαντασιακή καλή χρήση της ανισότητας και για μια σταθερότητα που μπορεί δήθεν να επιφέρει η εξουσιαστική επιβολή σε ακατάλληλο χρόνο και περιβάλλον; Τονίζουμε το ακατάλληλο, γιατί οι συνθήκες και οι ανάγκες δεν είναι ίδιες σε όλες τις εποχές και τους τόπους. Λαμβάνουμε υπόψη τον ρόλο που έχει παίξει η ενσυνείδητη επιδίωξη της ανισότητας στα κοινά πράγματα ώστε η αποτυχία στην εφαρμογή της ισότητας να είναι απλώς μια αυτοεκπληρούμενη ή υποβοηθούμενη προφητεία, που όμως γι' αυτόν τον λόγο είναι τελικά εντελώς ακατάλληλη για να αποτελέσει κριτήριο αποτυχίας;

Περιεχόμενο της Ισότητας η κοινή προέλευση και προορισμός

Ποιο όμως μπορεί να είναι το περιεχόμενο της ισότητας; Εδώ, πραγματικά, η αντίληψή μας πρέπει να αρθεί σε ένα ύψος πέραν των γεγονότων και του χειροπιαστού που έχουμε μπροστά μας. Δεν μπορεί το παρόν και το παρελθόν να αποτελεί το μοναδικό θεμέλιο για την πορεία μας στο μέλλον, μπορεί όμως να υποδείξει τις δυσκολίες που πρέπει να υπερπηδηθούν για να υλοποιηθεί ένα όραμα – αν υπάρχει τέτοιο.

Και ποιο είναι το όραμά μας; Αν το όραμά μας είναι η κατοχή υλικών αγαθών (χρήματος, δημοσιότητας, θέσεων κτλ.), τότε η ισότητα δεν έχει νόημα και μπορεί να καταλήξει σε μία

δικτατορία καταμέτρησης αγαθών υλικών και άυλων, που είναι προσβολή για τον άνθρωπο επειδή τον περιορίζει στο φαίνεσθαι και, ταυτόχρονα, είναι αδύνατον να εφαρμοστεί, εφ' όσον όλοι επιθυμούν να υπερέχουν.

Αν όμως το όραμά μας είναι μια απελευθέρωση από τα είδωλα τέτοιου είδους και μία ανάπτυξη προς το πνεύμα και την αυτογνωσία, χωρίς όμως να υποβαθμίζουμε και να αγνοούμε τη χρησιμότητά του έχειν και των ειδώλων του και την ανάγκη γι' αυτά, τότε η ισότητα αρχίζει να αποκτά ένα πιο λογικό περιεχόμενο.

Η ισότητα αφορά την ανθρώπινη προέλευση (που είναι βέβαια άγνωστη) και τον σκοπό της ύπαρξης του ανθρώπου – και δεν εννοούμε τη σωματική προέλευση αλλά την οντολογική. Αυτό σχετίζεται με τη φύση των όντων και ορθά ο Χάιντεγκερ είχε θέσει το φιλοσοφικό ερώτημα γιατί να υπάρχουν τα όντα και όχι το τίποτε.

Αλλά, ακόμη και αν αποδεχθούμε αυτή την κοινότητα φύσης, πάλι θα παραμένει το πρόβλημα πώς θα πρέπει να εκφραστεί η ισότητα. Ισότητα δεν υπάρχει καν στη γέννηση, στη μορφή, στην εξυπνάδα, στις ικανότητες, στο ήθος κτλ. Και όμως, η ισότητα είναι μία εξελισσόμενη κατάσταση ξεδιπλώματος δυνατοτήτων, οι οποίες δεν περιορίζονται μόνον στις ικανότητες αλλά περιλαμβάνουν και την ηθική ποιότητα της συνείδησης. Να τονίσουμε εδώ ότι δεν εννοούμε την συμβατική ηθική, αλλά μια ηθική υπό ευρεία έννοια, στην οποία αναφέρεται άρθρο μας του 2015 “Η Ηθική, μια έννοια καθολική αλλά αδικημένη”. Και φυσικά αυτές οι δυνατότητες δεν αποτελούν κατ' ανάγκην ισότητα στη μορφή (το ίδιο όμορφοι ή έξυπνοι ή πλούσιοι ή ψηλοί κ.ο.κ.). Η ισχύς και η σημαντικότητα της ισότητας έγκειται στο “εν δυνάμει” και όχι στο άμεσα χειροπιαστό. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει καθήκον να μην εμποδίζει κανείς αυτή την εξέλιξη προς το καλύτερο.

Πώς όμως είναι δυνατόν να διευκολυνθεί αυτή η πρόοδος, όταν η

ισότητα διαστρεβλώνεται ή, αντιθέτως, όταν αποκρούεται εν ονόματι κάποιου δήθεν αναπόφευκτου νόμου της φύσης που προκαλεί ανισότητες; Τι εννοούν όσοι την αρνούνται; Ότι απορρίπτουν τις διαστρεβλώσεις της ή ότι επιθυμούν την ανισότητα, δηλαδή την ωμή υπερίσχυση της δύναμης; Και πώς φαντάζονται αυτή την ανισότητα; Εδώ χρειάζεται αποκάλυψη των κινήτρων και των επιδιώξεων του καθενός.

Θα πρέπει να διευκρινιστούν ορισμένα πράγματα για το θέμα. **Ισότητα δεν είναι η ισοπέδωση όλων.** Εξάλλου, μια τέτοια ισοπέδωση θα εσήμαινε ότι όλα πρέπει να κατέλθουν στο επίπεδο των κατώτερων στοιχείων της κοινωνίας, εφ' όσον δεν μπορούν αυτά να ανέλθουν. Αυτό δεν έχει καμμία σχέση με την ισότητα, είναι είδωλο του ιδανικού και αποτελεί ανοησία και απλόςφθονο. Ο καθένας λειτουργεί στο επίπεδο των δυνατοτήτων του. Όμως το κρίσιμο σημείο για την ισότητα είναι η ανιδιοτέλεια. Μια άνιση ανώτερη θέση πρέπει οπωσδήποτε να διαθέτει ανθρωπιστικό περιεχόμενο, δικαιοσύνη και ορθή αντίληψη της κοινωνικότητας ως αναγκαίας σχέσης. Καμμία δυνατότητα δεν πρέπει να γίνεται φορέας και δικαιολογία για εκμετάλλευση των άλλων ούτε να χρησιμοποιείται για να εμποδιστούν οι υπόλοιποι άνθρωποι να γνωρίσουν τον εαυτό τους, τον κόσμο και να γίνουν ελεύθεροι. Αλλιώς, θα πρόκειται για ωμή εξουσία. Είναι τόσο απλό. **Η ανιδιοτέλεια είναι αναγκαίως φορέας Ισότητας.**

(Ακολουθεί το 2ο Μέρος “Ισότητα, Δημοκρατία και Αξιοκρατία”)

Ιωάννα Μουτσοπούλου

Μέλος της ΜΚΟ ΣΟΛΩΝ

28 Ιουνίου 2017

Φωτογραφίες : commons.wikimedia.org , wikiart.org